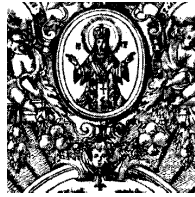

Ювілеї

Галина ВІНОГРАДСЬКА

**“ПРОМОВ ДО МЕНЕ,
ЩОБ Я ТЕБЕ ПОБАЧИВ”:
ПРО ДЕЯКІ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ОКСАНОЮ САПЕЛЯК**

Halyna VYNOHRADSKA. “Bring me a word and I shall see yourself”: On Some Conferences with Oksana Sapelyak.

“Коли я бачу доглянуту, зі смаком одягнену жінку, яка розмовляє гарною українською мовою, я отримую величезне задоволення!”. Коли вперше почула цю фразу з уст Оксани Сапеляк, то спіймала себе на думці, що сказане значною мірою можна віднести до її особи. Адже це саме та людина, з якої завжди хочеться брати приклад. В усьому. В умінні постійно, не зважаючи на жодні обставини, бути вишуканою і достойною і в зовнішньому вигляді, і в стосунках з оточуючими. В надзвичайному таланті переконувати, і так вести дискусію, що в більшості випадків, на завершення опоненти стають її однодумцями. В наполегливості і систематичності наукової праці, де жодна думка не має права пропасти, а обов'язково має бути зафіксована. У ставленні до мови – уважному і шанобливому, коли кожне слово на своєму місці. А ще – в талантах педагога, організатора, мисткині... Та хіба можливо все перерахувати?

Кажуть, що найповніше пізнати людину можна саме у подорожах. В нашій професії це звичайно експедиції, де збирається первинний матеріал для досліджень, та поїздки на конференції, де оприлюднюються результати наукової роботи. На жаль, побувати разом з пані Оксаною в експедиціях мені не довелося, а от спільних подорожей на конференції (їдеться про ті, що відбувалися поза межами Львова) було чимало. І кожна з них запам'яталася чимось особливим. Бо щоразу я поверталася окриленою і гордою за нас – львівських науковців, з великим бажанням знову кудись їхати і репрезентувати наші доробки. А все це завдяки Оксані Сапеляк.

Починається все, як звичайно, з ідеї. Читаємо інформаційне повідомлення про чергову конфе-

ренцію. Радимось. Підходить. Придумуємо теми для виступів. Радимось. Відшліфовуємо. Готуємо тексти доповідей. Пані Оксана завжди доброзичливо вимоглива до текстів колег й уважна до їхніх міркувань щодо її доробку. Нарешті доповіді готові. Ідемо.

І тут зауважу, що у кожній нашій подорожі немає чогось неважливого. Наприклад, дорога. Все продумуємо до дрібниць. Коли, чим їхати, що хто з собою бере. І завдяки такій підготовці в дорозі отримуємо величезне моральне задоволення від того “які ми молодці!”.

Коли ж трапляються перешкоди чи непередбачувані ситуації на етапі підготовки чи в дорозі – це нагода проявити себе, свої організаційні та людські якості. Як це було, скажімо, при підготовці поїздки в Зелену Гуру (Польща), чи в дорозі до Косова (обидві у 2007 р.).

В першому випадку виникла проблема з отриманням віз до Польщі. Маючи всі необхідні папери, ми наштотувались на зневажливе нерозуміння зі сторони охорони консульства у Львові. Треба було бачити тоді вираз обличчя пані Оксани!.. В той день ми спокійно розвернулись і пішли. Але за декілька днів візи у нас були. Завдяки організаційному хисту пані Оксани.

В другому випадку старезний, мабуть списаний на металобрухт декілька разів, рейсовий ЛАЗ, який віз нас до Косова з численними зупинками на ремонт, не доїжджаючи Івано-Франківська остаточно заглох. Липень, спека, розплавлений асфальт... Ми думали, що цей рейс не закінчиться ніколи. Але на противагу іншим пасажиром, які скандалили, панікували, пані Оксана трималася філософськи і як могла розряджала гарячу (в прямому й переносному значенні) атмосферу всередині дуже різношерстої групи людей. В кінці кінців ми таки доїхали до Косова. Відпочили. А зранку виголошували наші доповіді.

Скільки ще різних ситуацій і серйозних, і курйозних можна згадати, але зупинилася на цих, бо вони показові. По-перше тим, що для пані Оксани однаково важливо нести свою думку у Київ, Харків, Чернівці, Одесу, за кордон, чи у Дрогобич, Косів, Опішне... А, по-друге, в обох ситуаціях вона своєю поведінкою давала приклад, як має себе поводити мудра й інтелігентна особа.

Мудрість й інтелігентність ученої Оксани Сапеляк не раз рятували її за досить непростих обставин. Вже стали легендарними у нашому відділі розповіді про виступи пані Оксани та нашого колеги пана Романа Кіся на конференціях

у Харкові та Одесі на початку 1990-их. Адже теми, які вони піднімали тоді у тому середовищі були просто вибухонебезпечними: ОУН-УПА та національна свідомість. Свої доповіді наші колеги виголошували українською мовою. Як тепер з гумором згадує пані Оксана, від побиття їх врятували її інтелігентна жіночність та шалена термінологія пана Кіся.

Одним з перших наших спільних з пані Оксаною виїздів був Міжнародний науковий семінар "Кайндлівські читання" (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. 22–23 травня 2004 р.) у Чернівцях, де вона мала доповідь "Елементи народної релігійності в сімейних обрядах аргентинців українського походження"¹, яка просто здійснила фурор серед учасників конференції. Дехто з наших київських колег по декілька разів перепитував пані Оксану, чи справді вона була в Аргентині, і як це їй вдалося! І загалом наші доповіді були на висоті, з чого ми були страшенно горді за нашу Львівську етнографічну школу і за те, що ми гідно її репрезентували.

Відгукнувшись на особисті запрошення колег із Дрогобича ми з пані Оксаною неодноразово брали участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції "Етнос. Культура. Нація" (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кафедра культурології та українознавства. 2004, 2006, 2008)². І як виявилось, присутність Оксани Сапеляк як фахівця-етнолога з великим досвідом публічних

¹Сапеляк О.А. Елементи народної релігійності в сімейних обрядах аргентинців українського походження // Р.Ф.Кайндль і українська історична наука / Матеріали міжнародного наукового семінару "Кайндлівські читання". – Чернівці, 22–23 травня 2004. – Вишніця: Черемош, 2004. – С. 256–263.

²Сапеляк О.А. Українські етнічні групи в середовищах більших етносів (на базі дослідження української спільноти в Аргентині) // Етнос. Культура. Нація / Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вип. IV. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 165–176; Сапеляк О.А. Національна ідея – напрям розвитку української держави // Етнос. Культура. Нація / Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вип. IV. – Дрогобич: Коло, 2006. – С. 89–98; Сапеляк О.А. Взаємовідносини між українцями і поляками в Аргентині (провінція Місіонес) // Молодь і ринок. Ціомісячний педагогічний журнал. – № 11 (46) листопад 2008. – Спецвипуск за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції "Етнос. Культура. Нація". – 14–15 листопада 2008 р. – С. 69–72.

О.Сапеляк і Г.Виноградська. Зелена Гура. 2007.

О.Сапеляк, М.Сополига, Т.Файник. Зелена Гура. 2007.

Г.Виноградська, О.Кровицька, О.Сапеляк. Зелена Гура. 2007.

дискусій була просто необхідною. Адже саме там розгорялися дискусії із засадничих питань української етнології, зокрема наукової термінології нашої науки. Однією з найгарячіших була дискусія довкола доповіді київської колеги Тамари Усатенко³. Доповідачка обстоювала застосування терміну “українознавство”, вкладаючи у це поняття зміст, який усталено закріпився за термінами “народознавство” та “етнологія”. Багато хто з присутніх не наважився заперечувати столичній гості, адже поринути в тонкощі термінології не кожному до снаги. Для цього необхідно мати серйозну теоретичну підготовку. Оксана Сапеляк на високому фаховому рівні подала приклад обстоювання своєї позиції незалежно від opinii опонента. В кінці дискусії практично всі присутні погодилися з аргументами пані Оксани.

О.Сапеляк і Г.Горинь з учасниками конференції в Опішному. 2006.

Таку просвітницьку місію пані Оксана виконує всюди, де вона присутня. І завжди тонко відчуває, де саме і коли саме треба зробити необхідний акцент. Так було і в травні 2006 р. в Опішному на Полтавщині (Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України).

³Усатенко Т. Українознавство в наукових вимірах: класичному, неklasичному, постнеklasичному типах науки // Етнос. Культура. Нація / Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Вип. IV. – Дрогобич: Коло, 2004. – С. 191–198.

З учасниками конференції в Опішному. 2006.

Спогади про цю поїмку є особливо щемними, адже це була остання далека подорож нашої незабутньої колеги Ганни Горинь, близької подруги пані Оксани. Наша львівська делегація була досить представницькою (Ганна Горинь, Оксана Сапеляк, Надія Боренько, Романа Мотиль, Агнія Колупаєва, Галина Виноградська), але саме Ганна Йосипівна й Оксана Адамівна були в центрі уваги учасників конференції. Адже це вони задали оптимістичний тон Всеукраїнській науково-практичній конференції, яка вже самою своєю назвою “Криза традиційних осередків народного мистецтва України: трансгресія “мистецтва сутінків” як виклик національній ідентичності” налаштувала на песимістичне сприйняття дійсності. Ганна Йосипівна – своєю блискучою доповіддю “Народні традиції в урбанізованому середовищі” на пленарному засіданні, а пані Оксана продовженням цієї теми в доповіді “Інновація як атрибут традиції” на засіданні секції. А що робилося потім у кулуарах! І господарі, і гості, особливо молодь зі сходу і півдня України, всі хотіли поспілкуватися з львівськими корифеями української етнографії. І погоджувалися з ними, що далеко не все так погано у нас в українському мистецтві і загалом в українській дійсності.

У нарисі-спогаді про Ганну Горинь⁴ я вже згадувала про Пісню, як невід’ємну складову наших експедицій, конференцій, різного роду святкувань у рідній установі. І під час поїздки з Опішного її величність Пісня зробила диво – пані Оксана заспівала з нами після свого тривалого сумного мовчання. Її оксамитовий альт гармонійно впівся у наше з Ганною Горинь і Надією Боренько тріо, перетворивши його у квітет. Як натхненно нам

⁴Виноградська Г. “Йшли корови із діброви...” // Народознавчі Зошити. – 2008. – № 3–4. – С. 429–432.

співалося! Козацькі, стрілецькі, побутові, ліричні, авторські романси, класика української естради і все-все, що можна було згадати, все було переспіване нами у тій тривалій дорозі з Полтавщини до Львова.

З учасниками конференції. Дрогобич. 2006.

В.Дротенко, О.Сапеляк, Г.Виноградська. Дрогобич. 2006.

Як універсальна мова, українська пісня дещо несподівано допомогла згладити деякі гострі кути після дискусій щодо належності чи неналежності до українського народу етнографічних груп лемків і русинів під час Міжнародної наукової конференції "Лемки, Бойки, Русини: минуле, сьогодні, майбутнє" у вересні 2007 р. у Зелений Гури (Instytut Politologii i Neofilologii Uniwersytetu Zielonogórskiego). А було це так. Під час виголошення доповіді проф. Петер Шворц⁵ зі Словаччини висловив думку щодо русинів, як окремого народу, а проф. Юрій Макар⁶ з Чернівців охарак-

⁵Švorc Peter. Mikolaj Beskid i wpływ rusinckiej reprezentacji politycznej na sytuacje Rusinów w międzywojennej Czechosłowacji.– S. 341-357.

⁶Макар Юрій. Do problemu jedności narodu ukraińskiego

теризував культуру лемків як окрему, відмінну від української. Доповіді інших учасників, зокрема Богдана Галчака⁷ з Зеленої Гури, Мирослава Сополіги⁸ зі Словаччини, Ольги Кровицької⁹ зі Львова та інших доводили протилежне ґрунтовними науковими фактами. І хоча доповідь Оксани Сапеляк¹⁰ стосувалася тематики історіографії Бойківщини, однак в дискусії під час обговорення виголошеного вона проявила себе найактивнішим і одним з найаргументованіших дискусантів. Загалом, кожен з нашої досить представницької львівської делегації (Оксана Сапеляк, Ольга Кровицька, Тетяна Файник, Стефанія Гвоздевич, Микола Балагутрак, Галина Виноградська) вніс свою частку аргументів на обстоювання українськості лемків і русинів. А коли під час урочистої вечері ми підхопили ініціативу господарів і зазвучали всім відомі загальноукраїнські пісні ("Ой чий то кінь стоїть", "Ой у вишневому саду", "Їхав, їхав козак містом" та багато інших), виникла кумедна ситуація: господарі зі здивуванням запитували нас, звідки ми знаємо стільки лемківських пісень! І отримали наочну ілюстрацію приналежності лемківської пісенної культури до української.

Можна ще і ще пригадувати наші з пані Оксаною конференції, семінари, тренінги. Але найголовніше, чого навчила і навчає своїм прикладом наша Колега – це серйозне і відповідальне ставлення до кожної справи, до кожної своєї дії, кожного слова, написаного чи промовленого. Бо до всього, що робить Оксана Сапеляк, вона ставить як до чогось дуже важливого і необхідного саме в цей момент. Тому і не шкодує ні свого часу, ні сил, ні здоров'я, а робить все щоб українське слово, думка українського вченого була присутня всюди, де це можливо і необхідно. Бо як свідчить наш конференційний досвід, особиста присутність вченого, науковця набагато підвищує ефективність його слова. Як сказав хтось з мудрих: "Промов до мене, щоб я тебе побачив".

(kwestia Bojków, Huculów, Lemków, Rusinów).– S. 71-79.

⁷Halczak Bohdan. Jakiej narodowości są Lemkowie?– S. 41-57.

⁸Sopoliga Mirosław. Z problematyki etnogenezy ukraińskiej mniejszosci na Słowacji.– S. 99-115.

⁹Krowycka Olga. Lemkowskie zabytki piśmiennictwa XVI-XVII w. na tle historii języka ukraińskiego.– S. 465-473.

¹⁰Sapelak Oksana. Bojkowszczyzna w badaniach Towarzystwa Naukowego im. Tarasa Szewczenki // Lemkowie, Bojkowie, Rusini – historia, w spólzność, kultura matersalna I duchowa.– Legnica; Zielona Góra, 2007.– S. 481-491.